

منیگندہ چھوٹا سیجیٹ

— رمضان: گفتارهای آیه الله سید محمد باقر مفیدی! تحقیق و تدوین: حبیب سنگه‌چی. — قم: مؤسسه بوستان کتاب

(مرکز جواب و نشر دفتر تبلیغات اسلامی، حوزه علمیه قم، ۱۳۹۷).

٢١٦ من (٢) يومين (٣٠٧٢٥) (٤٨٩٠٠ عقابا، ٢٨٣ عقابا، ١٩٧)

ISBN 978-964-09-1926-2

لہذا اس کو بھی یہاں سے ہٹا دیا جائے۔

کتبہ نامہ: ۱۳۰۲ - تعلیم قبولی بہ ضرورت و غیرت میں

۱. نور مبینی، ص ۴۱۰ - ۴۱۱. ۲. علم بر حسب: ۱۸۸، امام چهارم: ۳۸، ۳۹۴ و ۳۹۵. ۳. نور مبینی، ص ۴۱۰.

سید کاظم: ۱۳۱۹ - ... از مباحثات امام بن العباس (ع) - نقد و تبیین - ۴. دعای خضر عسکری

نقد و نظر، ۵. دیماه، ۱۳۸۷، شماره ۲۰، ص ۱۴۹-۱۶۰، P. ۱۴۹، فصلنامه‌های قرآن، ۷. روزبه (اسلام).

[illegible]

تاریخ: ۱۳۹۵/۰۵/۰۵

الشيخ محمد بن عبد الله بن محمد بن عبد الله

Y5N / Y5A

BP 7811A2/2 A-1173, A

شماره کتابخانه ملی: ۵۱۸۳۱۲۴

1734

موضوع: عقاید: ۱۶۷ (کلام و عقاید: ۲۸۲)

گروه مخاطب: عمومی

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۷۲۵

میں مسلسل انتشار (جپ اول و پاز جپ) : ۶۹۸۲

پیشکش

توشه رمضان

گنجینه‌های آیه‌الله سید کاظم نورمفیدی

تحقیق و تدوین: حجت منگنه‌چی

بوستنگ

توشه رمضان

گفتار بیان آیه الله دكاظم نورمفیدی

● تحقیق و تدوین: حاجہ منگہ جی

مَتَانِ كِتَاب

مرکز حجاب و نشر دفتر آیت الله اسلامی حوزه علمیه قم

● لیتوگراف، چاپ و صدای: جایگاه مؤسسه بوستان کتاب

● قیمت چاپ: ۱۳۹۷ / شمارهگان: ۱۰۰۰ / بها: ۲۲۰۰۰ تومان

تمام حقوقي نشر مکتوب و الکترونیک اثر معنی پذیرد. این کتاب است

prta. : the Islamic Republic of Iran

♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفاخانه)، ص ب ۲۷۱۸۵-۹۱۷، تلفن: ۳۳۱۵۵-۷، فکس: ۳۳۱۵۲-۶، پست الکترونیک: ۳۳۱۵۳-۴

♦ پژوهشگاه مرکزی؛ قم، چهارم شهادت (خرداد ۱۳۸۰) عنوان کتاب: «مکتب» ۱۳۷۰

❖ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و الماسین، جنب بانک ملی

* فروشگاه شماره ۲: مشهد، چهارراه حسینی، مجتمع پاساژ حبیب، دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان؛ ۱۳۳۹ هـ. ق

❖ لروشنکده شماره ۹: اصناف چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اسفهان، ۲۲۰۳۷۰

❖ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهداد، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۳۲۶۱۶۹

اطلاعات از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۰۰۰۲۱۵۵ و یا ارسال درخواست

E-mail: info@hucaneketeb.com

www.bnsraskerala.com

از کاربرد این روش همگرا این که در تولید این اثر نقش داشته‌اند

• اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرپرستار: ابوالفضل حر بقه دار

● اصلاحات خروفي نگاري: حسين محمدي ● صفحه آرا: احمد مؤتمني

• کنترول نمونہ طوائف: محمد حواء مصطفوی • یازخوانی لہائی متن: مہدی سہراس • کنترول فنی صفحہ آراپی: محمد رضا موسوی منش

● دانش‌پاس طراحی و گرافیک: مسعود نجابی ● طراح جلد: محمود هدایی ● اداره آماه‌سازی: حمیدرضا تیموری

• اداره چاپخانه: محمّد مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی.

وہیں مڑا سید
محمد و آلہ انصاری

فهرست مطالب

پیش‌گفتار	۱۵
■ بخش اول: جایگاه رمضان در قرآن و سنت	۱۹
ماه روزه‌داری	۲۱
دو وجه درباره نام‌گذاری ماه روزه‌داری به «رمضان»	۲۲
روزه؛ تکریم و نه تحمیل	۲۳
معصومان (ع) و رمضان	۲۷
رسول خدا (ص) و رمضان	۲۸
امام زین‌العابدین (ع) و رمضان	۳۴
مواجهه ویژه اولیای الهی با رمضان	۳۵
رمضان در خطبه پیامبر (ص)	۴۲
سه ویژگی ماه رمضان	۴۳
رابطه مهمانی با گرسنگی در ماه رمضان	۴۵
چهار ویژگی روزه‌داران	۴۸

- ۴۹ به اجابت رسیدن دعا‌های مؤمن
- ۵۲ دو شرط، هنگام دعا کردن
- ۵۸ دو خواسته مهم در ماه رمضان
- ۶۱ بیست و هفت توصیه پیامبر ﷺ در راستای مدیریت نفس
- ۶۳ اول: نمودن گرسنگی و تشنگی روز قیامت
- ۶۴ توصیه دوم: صدقه دادن به نیازمندان
- ۶۵ توصیه سوم: احترام به بزرگ‌ترها
- ۶۶ توصیه چهارم: مهریافتن کودکان
- ۶۸ توصیه پنجم: سینه رحیم
- ۶۹ توصیه ششم: حفظ ریه
- ۷۰ توصیه هفتم: حفظ چشم
- ۷۱ توصیه هشتم: حفظ گوش
- ۷۱ توصیه نهم: توجه به یتیمان
- ۷۱ توصیه دهم: توبه
- ۷۳ توصیه یازدهم: دعا کردن هنگام نماز
- ۷۴ توصیه دوازدهم: طلب مغفرت
- ۷۵ توصیه سیزدهم: خروج از سنگینی گناه با سجده‌های طولانی
- توصیه چهاردهم: افطاری دادن به مؤمنان
- توصیه پانزدهم: حُسن خُلق
- ۷۹ توصیه شانزدهم: آسان‌گیری بر خدمت‌کاران
- ۸۰ توصیه هفدهم: شرفرساندن به مردم
- ۸۰ توصیه هجدهم: اکرام یتیم

۸۱	توصیه نوزدهم: نیکی به خویشاوندان
۸۲	توصیه بیستم: انجام نماز مستحبی
۸۲	توصیه بیست و یکم: انجام واجبات
۸۲	توصیه بیست و دوم: درود و صلوات بر پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ
۸۴	توصیه بیست و سوم: تلاوت قرآن
۸۵	توصیه بیست و چهارم: بازبودن درهای بهشت
۸۵	توصیه بیست و پنجم: بسته شدن درهای دوزخ
۸۶	توصیه بیست و ششم: بندشدن شیاطین
۸۶	توصیه بیست و هفتم: اجتناب از حرام
۸۷	آخرین سخن پیامبر ﷺ در خطابه
۹۰	توجه به دو جنبه در ماه رمضان
۹۰	جنبه اول: موقعیت ویژه رمضان
۹۲	جنبه دوم: روزه و کاهش تمایلات جسمانی
۹۶	ماه رمضان، فرصتی برای پاکسازی درونی
۹۶	بی توجهی به القائنات شیطانی
۹۸	توجه به بهداشت معنوی در رمضان
۱۰۰	بیدارشدن از خواب غفلت
۱۰۱	روزه دارکردن اعضا و جوارح
۱۰۴	ضرورت اجتناب از گناهان
۱۰۷	محبت به مردم در ماه رمضان
۱۰۹	تفاوت میزبانی خداوند در ماه رمضان با سایر میزبانی ها
۱۱۰	تمایلات مادی و معنوی انسان

- ۱۱۳ ماه رمضان، فرصتی برای تقویت تمایلات معنوی
- ۱۱۵ چند رهیافت درباره فلسفه روزه
- ۱۱۶ ۱. اظهار بندگی
- ۱۱۷ ۲. تقویت اراده و تقوایشگی
- ۱۱۹ ۳. سیاه دیده چهره شیطان
- ۱۲۰ ۴. روزه ناملی برای پرورش اخلاص
- ۱۲۱ ۵. روزه و گزای از خداوند
- ۱۲۲ ۶. آثار اجرایی روزه
- ۱۲۳ ۷. روزه، عاملی برای سلامتی جسم
- ۱۲۷ مراحل و مراتب روزه‌داری
- ۱۲۷ گام‌های سه‌گانه در مسیر قرب
- ۱۲۹ اقسام روزه
- ۱۳۰ گونه‌های نیت روزه‌داران
- ۱۳۲ برخی آداب روزه‌داری
- ۱۳۳ لزوم مراعات همه‌جانبه
- ۱۳۹ برخوردار بودن از چهره شاداب
- ۱۴۱ سحری خوردن
- ۱۴۱ پاداش روزه‌داری
- ۱۴۲ بیان اول
- ۱۴۶ بیان دوم
- ۱۴۷ بیان سوم
- ۱۴۸ تخلیه و تحلیه در ماه رمضان

۱۴۸	استغفار، اولین گام برای تخلیه گناه
۱۵۱	انجام اعمال شایسته، گامی برای تخلیه
۱۵۲	۱. نماز با حضور قلب
۱۵۳	۲. خوش اخلاقی
۱۵۴	۳. احترام به بزرگان
۱۵۵	۴. مهربانی با کودکان
۱۵۶	۵. توجه به مردم
۱۵۷	۶. مهربانی با رحمت
۱۵۹	۷. دوری کردن از محرکات الهی
۱۶۰	ضرورت تخلیه به اخلاق الهی به خصوص در ماه رمضان
۱۶۱	نهادینه سازی اخلاق در محیط خانواده و جامعه
۱۶۳	تواضع، یکی از امتیازات پندگان خدا
۱۶۵	گناهان نابودکننده
۱۶۶	پنج ویژگی پیامبر ﷺ
۱۶۷	پیامد خوش اخلاقی و بد اخلاقی
۱۷۱	رهاورد رمضان

■ بخش دوم: مناسبت های رمضان

۱۷۷	حضرت خدیجه ؓ الگوی شایسته زن مسلمان
۱۷۷	اولین بانوی مسلمان
۱۷۹	اندوه پیامبر ﷺ در فراق همسر
۱۸۰	مادری نمونه

- ۱۸۱..... مسئولیت فردی، خانوادگی و اجتماعی زن
- ۱۸۵..... در محضر امام حسن مجتبی علیه السلام
- ۱۸۷..... علاقه خاص پیامبر صلی الله علیه و آله به امام حسن و امام حسین علیهما السلام
- ۱۹۳..... جرعه‌هایی از دانش امام مجتبی علیه السلام
- ۱۹۳..... رت کبر درباره غذاهای معنوی
- ۱۹۵..... نشانی از نشانه‌های مسلمان
- ۱۹۶..... ضرورت سعه صدر در ارتباطات
- ۱۹۸..... تواضع و تنگدستی برخورد با دیگران
- ۱۹۹..... برآوردن خوسته‌های دیگران
- ۱۹۹..... کرامت و بزرگواری
- ۲۰۰..... چگونگی حضور در مجلس
- ۲۰۱..... علت ترس از مرگ
- ۲۰۲..... توصیف رمضان
- ۲۰۳..... رعایت تقوا و لزوم تفکر
- ۲۰۶..... شهادت امیرالمؤمنین علیه السلام یا دفن عدالت؟
- ۲۱۲..... عدالت‌خواهی، کلید شخصیت امیرالمؤمنین علیه السلام
- ۲۱..... امیرالمؤمنین علیه السلام الگوی تحقق عدالت اجتماعی
- ۲۱۴..... سرسختی امیرالمؤمنین علیه السلام در بازگرداندن اموال نامشروع
- ۲۱۶..... رعایت عدالت در قضاوت
- ۲۱۸..... وصیت امیرالمؤمنین علیه السلام در شب بیست و یکم رمضان
- ۲۲۱..... ۱. رعایت تقوا
- ۲۲۱..... ۲. رعایت نظم

۲۲۱	۳. اصلاح میان مردم
۲۲۲	۴. سفارش درباره یتیمان
۲۲۳	۵. سفارش درباره همسایگان
۲۲۴	۶. سفارش درباره عمل به قرآن
۲۲۵	۷. سفارش به انجام نماز
۲۲۵	۸. سفارش به تحکیم دوستی و بخشش به یکدیگر
۲۲۷	۹. روش به خیر زکات
۲۲۷	۱۰. سفارش درباره ماه رمضان
۲۲۸	۱۱. سفارش درباره فقر
۲۲۸	۱۲. سفارش به جهاد در راه خدا
۲۲۹	۱۳. سفارش درباره اصلاح پیامبر
۲۲۹	۱۴. سفارش درباره زنان و کنیزان
۲۳۰	۱۵. باز هم سفارش درباره نماز
۲۳۰	لحظات عروج به سوی حق
۲۳۳	قدرشناسی شب قدر
۲۳۴	احتمالات مختلف درباره تعیین شب قدر
۲۳۷	شب قدر، شبی دارای مراتب
۲۳۷	غنايت ویژه روایات به شب بیست و سوم
۲۴۳	مهم‌ترین برنامه‌ها در شب قدر
۲۴۸	تلاش برای آمادگی بیشتر
۲۵۲	چند وجه درباره نام‌گذاری به شب قدر
۲۵۳	وجه اول

۲۵۴	وجه دوم
۲۵۵	وجه سوم
۲۵۶	وجه چهارم
۲۵۹	علت مخفی بودن شب قدر
۲۵۹	بیابان
۲۶۱	بیان دوم
۲۶۲	معنای تعیین رات بر شب قدر
۲۶۳	تأثیر وضعیت سینه انسان در تعیین مقدرات
۲۶۵	نقش مشیت خداوند در تعیین مقدرات
۲۶۶	نقش دعا در تعیین مقدر
۲۶۸	نزول قرآن
۲۶۸	نزول دفعی و تدریجی
۲۶۹	معنای نزول دفعی
۲۷۳	نزول کتابهای آسمانی در ماه رمضان
۲۷۵	وداع با ماه رمضان
۲۷۶	دعای وداع امام زین العابدین علیه السلام
۲۷۷	وداع در سایر دعاها
۲۷۹	عید فطر
۲۷۹	لزوم محاسبه در عید فطر
۲۹۰	اهتمام به دعا و مناجات
۲۹۲	خارج شدن از منزل
۲۹۳	پرداخت زکات و ادای نماز عید

۲۹۵	محورهای مهم در دو عید بزرگ اسلامی
۲۹۷	محور اول: بندگی خدا و ارتباط با ذات اقدس الهی
۲۹۸	محور دوم: توجه به نیازمندان جامعه
۳۰۱	احسانت روز قدس
۳۰۵	کتابنامه

پیش‌گفتار

رسول گرام اسلام ﷺ پس از فرارسیدن ماه رمضان، خطبه‌ای برای مردم ایراد کرد و در آغاز آن فرمود: «أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ قَدْ أَقْبَلَ إِلَيْكُمْ شَهْرُ اللَّهِ...»^۱ (ای مردم، ماه خدا به سوی شما رسیده است) با این‌که همه ماه‌ها و زمان‌ها به خالق هستی تعلق دارد، اما هنگامی که زمان خاص به خداوند متعال نسبت داده می‌شود و تعبیر «شَهْرُ اللَّهِ» (ماه خدا) به کار می‌رود نشان‌گر اهمیت ویژه آن است، همان‌گونه که همه مکان‌ها به پروردگار یکتا تعلق دارد، اما وقتی کعبه را با عنوان «بیت‌الله» معرفی می‌کنیم نشان‌دهنده اهمیت و جایگاه خاصی است که این مکان مقدس نسبت به سایر مکان‌ها پیدا کرده است.

اگر به کلام وحی و روایاتی که از سوی معصومان (علیهم‌السلام) در اختیار ما قرار گرفته، مراجعه کنیم به روشنی درخواهیم یافت که ویژگی‌های ماه رمضان مورد توجه قرار داده شده، ابعاد معنوی آن توصیف گردیده و توصیه‌های بسیار سودمندی به منظور تقویت بهداشت معنوی افراد در این ماه مبارک بیان شده است. از نظر آموزه‌های اسلامی، ماه رمضان، ماه خودسازی، خروج از

غفلت و فرصتی برای پاکسازی درون و در یک بیان کلی، ماه مدیریت نفس است که در این راستا می‌توان راهبردهای مهمی را از خطبهٔ پیامبر (ﷺ) استخراج کرد. یکی از ویژگی‌های دلنشین این ماه، مهمان‌شدن اهل ایمان به میزبان خداوند است. به فرمودهٔ رسول خدا (ﷺ) ماه رمضان ماهی است که در آن به میزبانی خدا دعوت شده‌اید.^۱ نکتهٔ جالب این است که پذیرایی در این میهمانی با سایر میهمانی‌ها تفاوت می‌کند که با توجه به آموزه‌های مطرح شده در روایات اسلامی می‌توان تا اندازه‌ای از فلسفهٔ آن آگاه شد.

رحلت حضرت خدیجه (س) در دهم رمضان، ولادت سبط اکبر رسول خدا (ﷺ) حضرت ابی‌حسن مجتبی (ع) در پانزدهم رمضان، شهادت امیرمؤمنان حضرت علی (ع) در بیست و یکم رمضان و نیز شب‌های با عظمت قدر را می‌توان مناسبت‌های مهمی دانست که ماه رمضان در خود جای داده و بر غنای معنوی‌اش افزوده است.

آنچه پیش روی خوانندگان محترم قرار گرفته، فتاوی‌ای حضرت آیت‌الله سیدکاظم نورمفیدی (نمایندهٔ محترم ولی فقیه در استان گلستان و امام جمعهٔ گرگان) است که در ایام ماه مبارک رمضان سال‌های ۱۳۸۹، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ توسط صدا و سیما، استان گلستان ضبط شد و در سحرگاهان هفتاد و سه سال پیش گردید. گفتنی است مطالب مطرح‌شده در این نوشتار، در خلال تفسیر و توضیح مناجات‌های پانزده‌گانهٔ امام زین‌العابدین (ع) بود که در کتابی با عنوان «مناجات با محبوب» توسط انتشارات مؤسسهٔ بوستان کتاب منتشر گردید. اهمیت ماه مبارک رمضان و مناسبت‌هایی که در آن قرار دارد، موجب شد تا

۱. «هُوَ شَهْرٌ دُعِيتُمْ فِيهِ إِلَى ضِيَاةِ اللَّهِ» (همان).

مؤسسه فرهنگی پژوهشی دارالمعرفه (قم) در صدد انتشار این گفتارها نیز برآید. از این رو، پس از مراحل آماده سازی، تحقیق و تدوین، به صورت کنونی در اختیار خوانندگان گرامی قرار داده شده است.

درباره آماده سازی این پروژه، چند مطلب قابل بیان است:

۱. از آن جا که برای هر برنامه کمتر از پانزده دقیقه در نظر گرفته شده بود امکان پرداخت موضوعات به صورت مفصل وجود نداشت.
 ۲. تلاش شد تا جایی که امکان دارد مطالب مطرح شده از شکل گفتاری و محاوره ای خارج شود و صورت نوشتاری به خود بگیرد تا انتقال مفاهیم و مطالب به آسانی انجام شود.
 ۳. سعی گردید از رجاع و استدسازای آیات، روایات و نقل قول ها غفلت نگردد.
 ۴. از باب یکسان سازی، ترجمه آیه ها و احادیث عسین انصاریان به عنوان ترجمه واحد در همه موارد در نظر گرفته شد.
 ۵. از آن جا که برخی موضوعات بیش از یک بار اراد شد، تلفیق و تنظیم آنها طولانی تر شدن برخی عنوان ها را موجب گردید.
- در پایان، لازم می دانم برترین مراتب سپاس و ستایش خویش را محضر خدای متعال اظهار دارم که در ترویج آموزه های کتاب گرانسب و نبی معارف اهل بیت (علیهم السلام) توفیق عطا نمود. شایسته است از عالم گران قدر و استاد ارجمند حضرت آیت الله سیدکاظم نورمفیدی (رحمه الله) که با بیانی عالمانه، شیوا قابل تحسین، زمینه استفاده عمومی را از معارف بلند اسلامی فراهم نمود و از این رهگذر، این جانب نیز توانستم توفیقات ارزشمندی را کسب کنم، قدردانی نمایم و طول عمر بابرکت را همراه با بهره های فراوان معنوی به ویژه در ترویج

آموزه‌های دینی، از خداوند متعال برای ایشان خواستار باشم. امیدوارم
حاجت همه‌جانبه استناد گرامی و عالم فرزانه، آیت‌الله سیدمجتبی نورمفیدی
را از یاد نیرم و همواره سپاس‌گزار ایشان باشم.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

حجت منگنه‌چی

فم - دی ۱۳۹۶